

**Извештај
од
Годишната средба на НВО што работат на
полето на животната средина**

**“Како да се стимулира активизам
спроведување кампањи на тема отпад
во наредните 12 месеци”**

Хотел “Бистра” Маврово
23-25 Мај, 2003

СОДРЖИНА

СОДРЖИНА.....	2
Листа на учесници	3
ДНЕВЕН РЕД	4
Петок 23 Мај, 2003	5
Сесија 1 – Отворање и запознавање на учесниците.....	5
Сесија 2 – Презентација на НВО активности спроведени во изминатите 12 месеци.....	8
Сесија 3 – Презентација на активностите спроведени на Денот на планетата Земја.....	11
Еколошко Друштво "Кладенец,, Пехчево	11
"Биосфера,, Битола	12
Сабота 24 Мај, 2003	13
Сесија 4 – Промоција на веб страницата www.eko.ne.mk	14
Сесија 5 – Презентација на активностите на Правниот центар за животна средина.	18
Објаснување на методот на организирање на средбата.....	20
Технологија на отворен простор	20
Работа во групи	22
Сесија 1; 11,00 – 12,30.....	22
Како да организираме добри односи со јавноста и маркетинг стратегија?	24
Активности на НВОи во следните 12 месеци	26
Сесија 2; 12,30 – 14,00.....	26
Сесија 3; 16,30 – 18,00.....	30
ЗАКЛУЧОЦИ.....	30
Недела, 25 Мај, 2003	30
Сесија 4; 9.30 – 12.00	30
Активности на работната група за отпад	33
Очекувани резултати од работата на работната група за отпад	33
Процес на формирање на работната група за отпад.....	33
Оценување на средбата.....	367
Затворање на средбата и заминување	39

Листа на учесници

Име и презиме	Организација	Место	Телефон	Моб.	E-mail adresa
Димитар Сековски	СЕЕДП	Скопје	02/549-781	514-000	seedp@freemail.com.mk
Петар Андонов	Д.О. Молика	Битола	047/232-469	547-281	molika@mt.net.mk
Нестор Јаулески	Е.Д. Ареал	Струга	046/782-705	671-886	nestormm@freemail.com.mk
Зоран Дојчиноски	Е.Д. Ареал	Струга	046/782-155	362-464	zdojcinoski@hotmail.com
Марјан Главинчески	Зелен Центар	Струга	046/788-158	729-333	mardjang@esmak.com.mk
Елена Саздова	Зелен Центар	Охрид	046/271-555	567-690	greencenter@yahoo.com
Александра Марковска	Еко Свест	Скопје	02/2466-244	/	alek@ekosvest.com.mk
Снежана Ѓорѓиева	МЖС-ККЈ	Скопје	02/3231-823	/	pro@moe.gov.mk
Пеева Лилјана	Новина	Скопје	02/3223-718	631-677	lilipeeva@hotmail.com
Славкоски Игор	МКОЕ	Скопје	02/3298-178	212-557	igor@mkoe.org.mk
Александра Ѓорѓиевска	Е.Д. Кладенец	Пехчево	033/441-842	650-412	edkp@mt.net.mk
Александар Лазаров	Е.Д. Планетум	Струмица	034/331-416	/	planetum@mt.net.mk
Симовска Нада	Е.Д. Кладенец	Пехчево	034/441-857	639-663	edkp@mt.net.mk
Рамчиловиќ Сабахета	Проактива/Еконет	Скопје	02/3113-708	761-369	saba@proaktiva.org.mk
Методи Панев	Проактива/Еконет	Скопје	02/3113-708	684-401	meto@proaktiva.org.mk
Добри Јовевски	Е.Д. Флора	К.Паланка	031/374-112	788-273	dobrijo@zahoo.com
Аница Стојчевска	Е.Д. Флора	К.Паланка	031/374-112	606-073	florakp@mt.net.mk
Златко Самарџиев	МКОЕ	Скопје	02/3298-178	524-976	zlatkos@sonet.com.mk
Влатко Огњановски	МКОЕ	Скопје	02/3298-178	243-427	vlatko@mkoe.org.mk
Алек Караев	МКОЕ	Скопје	02/3298-178	343-375	akaraev@mt.net.mk
Влатко Трпески	Проактива/Еконет	Скопје	02/3113-708	790-798	vlatko@proaktiva.org.mk
Анета Мусмановска	Ерина	Скопје	02/3238-404	/	centererina@hotmail.com
Катерина Кирјаковска	Биосфера	Битола	047/232-622	821-875	/
Бисера Костадиновска	Биосфера	Битола	047/221-317	592-672	biserakostadinovska@html.com
Миле Трајков	Планетум	Струмица	034/331-416	/	planetum@mt.net.mk
Зоран Зарински	Е.Д. Виножито	Штип	032/390-333	687-817	zzarinski@mt.net.mk
Цхрис Ван Де Санден	Милиеуконтант	Амстердам	0031206392716	/	c.vandesanden@milieukontakt.nl
Јасна Шоптрајанова	НВО Јунона	Скопје	02/3071-773	232-463	jasna@culture.in.mk
Блажо Саздов	Е.Д. Светлина	Неготино	043/363-869	/	/
Стефан Ѓорчев	ЛЕАП за Скопје	Скопје	02/3217-010	/	/
Андреј Глигоров	Е.Д. Јавор	Зрновци	033/353-642	709-918	javor@mt.net.mk
Владимир Карчицки	Проактива	Скопје	02/3113-708	600-612	kacinfo@proaktiva.org.mk
Жарко Конески	МКОЕ	Скопје	/	748-484	zarkok@isc.org.mk
Мирјана Иванова	Ерина	Скопје	02/3238-404	709-289	mivanova@soros.org.mk
Верица Грданоска	ОХО	Скопје			

ДНЕВЕН РЕД
на втората Годишна средба на НВО што
работат на полето на животната средина во Македонија

Датум на одржување: петок 23 – недела 25 Мај
Место: Хотел Бистра Маврово
Тема: Како да се стимулира активизам / спроведување кампањи на тема отпад во наредните 12 месеци
Метод на работа: Технологија на Отворен Простор

Петок	
14.00	Поаѓање кон Маврово (од пред Дрводекор)
17.00–17.30	Сесија 1 – Отворање и запознавање на учесниците
17.30–18.30	Сесија 2 – Презентација на НВО активности спроведени во изминатите 12 месеци
18.30–19.30	Сесија 3 – Презентација на активностите спроведени на Денот на планетата Земја
19.30	Вечера
Сабота	
09.00–09.45	Сесија 4 – Промоција на веб страницата www.eko.net.mk
09.45–10.30	Сесија 5 – Презентација на активностите на Правниот центар за животна средина
10.30–10.45	Кафе пауза
10.45–18.45	Технологија на отворен простор
14.00–16.00	Пауза за ручек
18.45–19.15	Вечерни вести
19.30	Вечера
21.00	Мултимедијална презентација на материјали на НВО (опција)
Недела	
09.00–12.00	Технологија на отворен простор
12.00–12.15	Кафе пауза
12.30–13.30	Завршни забелешки, евалуација, затворање
13.30–14.30	Ручек
14.30	Заминување кон Скопје

Петок 23 Мај, 2003

Сесија 1 – Отворање и запознавање на учесниците

Игор Славкоски
Владимир Огњановски
Крис ван де Санден

**Воведен говор на Вториот годишен состанок на НВО што работат на
полето на животната средина во Македонија,
Маврово, 23 – 25 мај 2003 год.**

*Од Крис ван де Санден
Координатор на проектот во Македонија*

**„Еколошките друштва дејствуваат во своите заедници“
1 мај 2002 - 30 април 2005**

Накрако ќе објаснам што сакаме да постигнеме со тековниот проект на Milieukontakt во Македонија. Притоа, би сакал да искористам еден пример на кампања што ја спроведе една холандска организација пред неколку години. Еднаш веќе го искористив овој пример за време на нашиот воведен состанок во декември минатата година на Водно, но тоа е еден навистина јасен пример за тоа што може да се постигне со спроведување на кампањи.

Случајот на аеродромот Шкипол:

Во близината на Амстердам имаме еден голем меѓународен аеродром со четири слетно-полетни писти, Аеродромот се вика Шкипол. Пред неколку години, една мала група на доносители на одлуки реши да го зголеми капацитетот на аеродромот и да изгради петта pista. Една од нашите национални еколошки организации – Milieudefensie (Еколошка одбрана), силно се спротивстави на тоа. Тие стравуваа дека ќе се зголеми загадувањето и беа загрижени за безбедноста на Амстердам во случај на авионска несреќа.

Тие не беа поканети да учествуваат во процесот на одлучување што резултираше во проширување на Шкипол, но одлучија да ги принудат одлучувачите да ги примат на преговарачката маса. Започнаа со спроведување на основно истражување за тоа каде точно се планира да се изгради оваа петта pista. Тие потоа купија дел од земјиштето во центарот на таа област и тоа парче земја потоа беше поделено на 3.000 мали парчиња и секое од овие 3.000 парчиња беше продадено на 3.000 поединечни сопственици. Конечно, на секое од овие парчиња беше посадено по едно дрво. Заради поголем ефект во јавноста, оваа мала шума тие ја нарекоа „Шума на галамата“

Од гледна точка на кампањерите, овој случај на Шкипол беше почеток на еден интересен експеримент. Конечно, ваква активност никогаш порано не била спроведена. Интересно е тоа што никој не очекуваше дека организацијата ќе го купи тоа парче земја. Од правна гледна точка, случајот исто така беше многу

интересен: за да започнат градежните работи, аеродромските власти имаа право да извршат присилен откуп на земјиште што се наоѓа во приватна сопственост. Тоа можеа да го направат со започнување административни постапки. Во овој случај, имотот требаше поединечно да се одземе од секој од 3.000-те сопственици преку долготрајна административна постапка. Секој од 3.000-те земјосопственици имаше право официјално да се спротивстави на административната одлука кај повисока судска инстанца. Јасно е дека секој од сопствениците максимално го искористи ова свое право на приговор до повисока инстанца.

Исто така, ако сакате да пресечете дрво во Холандија, потребна ви е посебна дозвола и граѓаните имаат право да се спротивстават на издавањето на таква дозвола за сечење преку судски случај. Секако, јасно е дека и во овој случај сопствениците на дрвјата максимално ја искористија можноста за приговор.

Оваа активност се подготвуваше со години наназад. Невладината организација требаше да дознае каде точно ќе се гради новата писта, а потоа добија помош од една адвокатска канцеларија на еколошки адвокати од Амстердам

За да ја покренат машинеријата за односи со јавноста, тие организираа мноштво активности во врска со овие мали парчиња земјиште, како на пример пикник забави, Тие успеаа да го привлечат вниманието на медиумите во текот на целиот период на кампањата.

Резултатите од нивната активност:

За жал, Milieudefensie не успеа да ја спречи изградбата на петтата писта; оваа писта се изгради и почна да функционира во февруари годинава.

Сепак, она што се случи беше дека еколошките организации предизвикаа голем публицитет и навистина успеаа да го истакнат прашањето на неограничен развој на нашиот национален аеродром на насловните страници на сите поголеми весници и тоа го правеа поголем број години.

Јас го користам овој пример бидејќи јасно покажува дека релативно мала група на креативни луѓе комбинирајќи го ангажманот во НВО, навистина можат да предизвикаат внимание.

Постојат повеќе примери на успешни кампањи што еколошките организации ги имаат спроведено:

- Спречување на нафтената компанија Шел да фрли стара нафтена платформа во морето, со тоа што ги блокираа бензинските пумпи на Шел на автопатипштата.
- Принудија една холандска мултинационална компанија што ги продлабочува пристаништата низ целиот свет да се повлече од Брима (Азија) протестирајќи против тоталитарниот режим на воените лидери во Брима, со тоа што ја прекрија централната канцеларија на компанијата со кал.
- Го привлекоа вниманието на медиумите во врска со планираното проширување на аеродромот Шкипол, со тоа што група од 17 луѓе се искачи на покривот на еден авион Боинг 747 на нашиот аеродром, притоа спречувајќи го да полета за САД

- Спроведувајќи кампања во еден национален ланец супермаркети ги убедуваа да почнат да продаваат еколошки одгледана храна. Една локална група започна проект заедно со Albert Heijn (најголемиот ланец на супермаркети во Холандија) да им дава 10% попуст на студентите што ќе купуваат еколошки одгледана храна, кои беа мошне расположени да започнат да купуваат ваква храна. По извесно време, на Albert Heijn им стана јасно дека продавањето еколошки одгледана храна е економски профитабилна дејност за овој ланец супермаркети. Во моментот, во сите продавници на Albert Heijn низ целата земја може да се купи широка лепеза производи од еколошки одгледана храна.

Да се навратам на мисијата на Milieukontakt во Македонија...

Долгорочната цел на Milieukontakt е да помогне да се развие силно и демократски организирано еколошко движење во Македонија. Тоа значи движење кое:

- 1) е многу видно (присутно) во општеството;
- 2) е способно да ја подине јавната свест; и
- 3) игра важна улога во политиката и одлучувањето.

Во првиот проект на Milieukontakt, нашата главна актиност беше советодавната програма во која 8 обучувачи поддржуваа 8 македонски НВО во период од една ипол година. Тогаш претежно се концентриравме на внатрешната организација и раководењето на организациите. Во нашиот тековен проект, сакаме да го однесеме развојот еден чекор понапред.

Би сакале да се концентрираме на развивање на конкретни, видливи активности и кампањи што ќе донесат позитивни примери за решавање на еколошки прашања во локалните заедници во кои работат НВО. Во овој проект, значи, сакаме да ги поддржиме НВО во развивањето на конкретни и видливи активности коишто:

- ќе имаат директно влијание врз животната средина; и
- ги поврзуваат НВО со локалното население

Отсега, па сè до април 2005 год, ќе организираме три рунди на кампањи. Во секоја од овие рунди ќе одбереме околу 6 НВО со кои ќе работиме. Исто како и во претходниот проект, имаме група на обучувачи која ќе работи со шестте организации на развивањето на добра кампања или активност.

Некаде по завршувањето на ова лето, ќе започнеме со втората рунда кампањи што планираме да заврши на пролет идната година. Кон крајот на проектот ќе ја започнеме и третата рунда.

Она што ние можеме да го понудиме е придонесот на нашиот тим на обучувачи. Петмина од нив се присутни и на оваа средба, за жал, еден од нив не можеше да присуствува. Исто така, ја имаме поддршката на Центарот за правни услуги на Ерина и Еко.Нет групата, која ја промовира електронската комуникација како алатка на еколошките организации.

Во комбинација на сите овие елементи, би требало да сме во можност да развиеме навистина добар активизам на македонските еколошки организации. По неколку години јасно ќе можеме да видиме дека еколошката заедница има

влијание врз македонската природа, како на локално, така и на национално ниво.

Сесија 2 – Презентација на НВО активности спроведени во изминатите 12 месеци

- Игор Славкоски

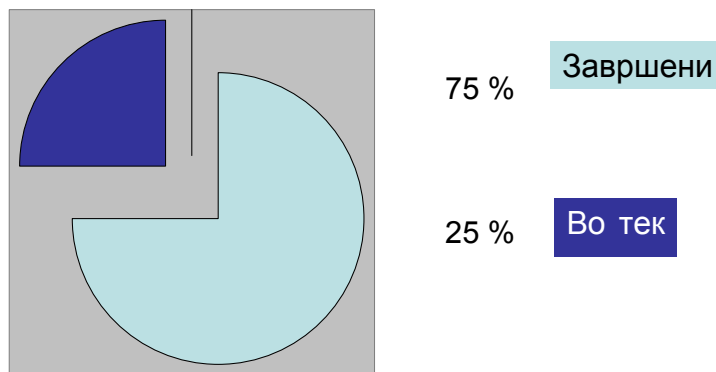
Анализа на спроведените активности на полето на управувањето со цврст отпад од страна на НВОи во изминатите 12 месеци

- 33 претставници
- 20 НВО

Најчести теми на работа

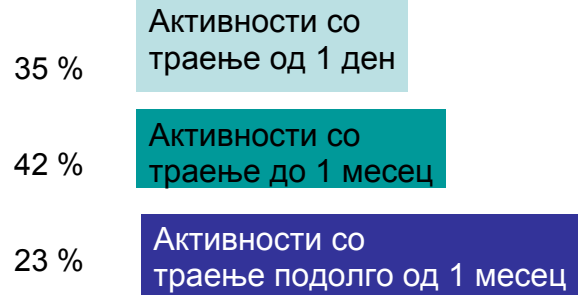
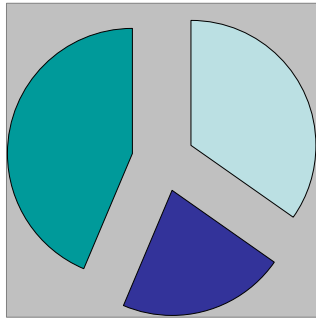
- Активности за едукација на деца во училиштата
- Активности за едукација во рурални средини
- Протести
- Засадување на садници
- Набљудување на активностите на МФИ Активности поврзани со изработка и спроведување на ЛЕАП
- Кампањи за селективно собирање отпад
- Кампањи за компостирање
- Изработка на печатени едукативни материјали
- Активности за расчистување на одредени локалитети

Статус на активностите

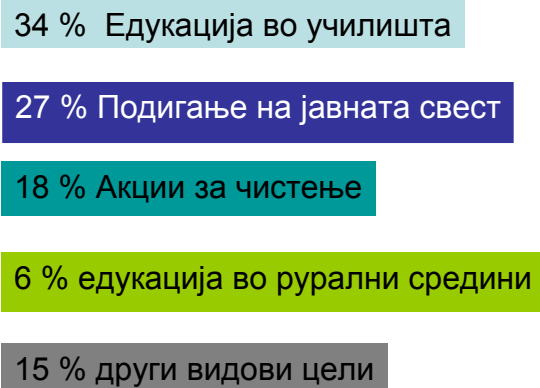
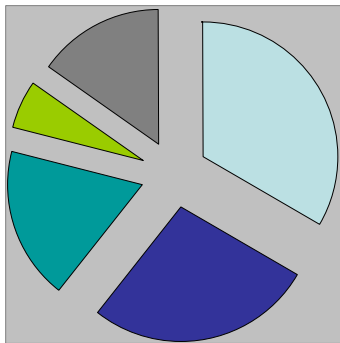
Времетраење на активностите

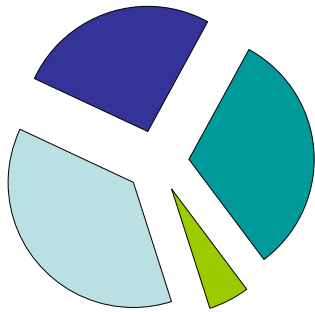
Најзастапени цели во проектите

- Подигнување на јавната свест
- Едукација на деца
- Едукација во руралните средина
- Расчистување на локалитети
- Зајакнување на НВО

Најзастапени цели

Буџет на активности

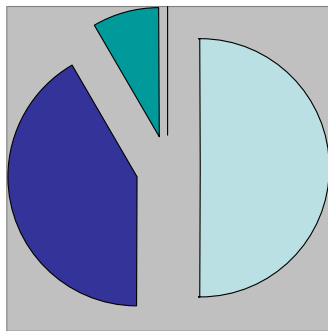
37 % од 0 до 100 ЕУР

32 % од 100 до 1000 ЕУР

26 % од 1000 до 5000 ЕУР

5 % над 5 000 ЕУР

Оценка на успешноста на активностите

50 % Многу успешни

42 % успешни

8 % активностите се во тек или резултатите зависат од други фактори

Заклучоци

- Најголем дел од активностите се еднодневни со волонтерски пристап
- Најраспространети и наједноставни активности се активности за чистење на одредени локалитети
- Едукацијата и подигањето на јавната свест се најпопуларни области
- Најголем дел од активностите се спроведуваат со вклучување деца од училишна возраст
- Голем дел од активностите се спроведуваат со минимални финансиски средства
- Непостои самокритичност кај НВО

Сесија 3 – Презентација на активностите спроведени на Денот на планетата Земја

Еколошко Друштво "Кладенец,, Пехчево

Ви се допаѓа ли глетката- од нас зависи!

19 април 2003 Пехчево
ЕД Кладенец

Партнери во реализација на проектот

- ▲ Детска градинака
- ▲ ОУ Ванчо Китанов
- ▲ Локални медиуми
- ▲ НВОи
- ▲ ЈКП Комуналец
- ▲ ДСУ Ацо Русковски

Цели на проектот

- **Долгорочна цел** - да се намали цврстиот отпад во Пехчево преку подигање на еколошката свест на граѓаните;
- **Краткорочна цел** - да се сврти вниманието на јавноста кон сериозноста на проблемот со цврстиот отпад.

Активности

- Контакти со соработниците и координација на активностите
- Отворен повик за литературни творби
- Подготовка на модна ревија и сцена
- Акција за чистење/ материјал за сценографија
- Главен настан/ маскембал, поезија, модно шоу, хумор, торта за сите!/
■ Медиумско покривање на настанот

Резултати

- Масовна посетеност и покрај лошото време
- Медиумска покриеност и презентација на активностите на радио и ТВ
- Позитивни реакции на јавноста и интерес за вклучување во следни активности

"Биосфера,, Битола

ПРЕЗЕНТАЦИЈА НА ПРОЕКТОТ "ОДБИЈ НАЈЛОНСКА КЕСА АКО НЕ ТИ ТРЕБА"

Маврово, 23 - 25 мај 2003 година

Бисера Костадиновска и Катерина Кирјаковска

1. ОПИС НА ПРОЕКТОТ

Пластичните кеси се дел од отпадот од домаќинствата и нивната прекумерна употреба предизвикува проблем со нивното правилно одлагање.

Проектот се фокусираше на подигање на јавната свест за проблемот со најлонските кеси и директните целни групи, продавачите во 10 колонијални продавници и по 20 домаќинства околу нив. 10 волонтери на Биосфера вршеа директна анкета чии резултати претставуваат база за понатамошните активности во решавањето на проблемот со најлонските кеси.

Подготовките траеја две недели а главната активност се одржа на 19.04.2003 година.

2. ЦЕЛИ НА ПРОЕКТОТ

Главната цел беше да се пренесе порака до целните групи за прекумерната употреба на најлонските кеси и подигнување на јавната свест за намалување на бројот на употребени најлонски кеси, нивна повторна употреба и правилно фрлање како отпад.

Конкретните постигнати цели се:

1. Основно истражување за количината на употребени најлонски кеси во 10 колонијални продавници и 200 домаќинства околу нив) и истовремена едукација и трансфер на информации за можностите за намалување на употребата на најлонски кеси, нивна повторна употреба и правилно одлагање.
2. Подигнување на јавната свест за проблемот со прекумерната употреба на најлонските кеси

Долгорочните цели покажуваат дека граѓаните мошне позитивно го прифаќаат ваквиот тип на активности и заклучок е дека треба помасовно организирана кампања со цел да се трасира патот за решавање на проблемот односно замена на најлонските кеси со биодеградабилни најлонски кеси или хартиени.

3. АКТИВНОСТИ

Три главните активности се одвиваа на 19 април.

- a. кратка анкета во 10 колонијални продавници и 20 домаќинства околу нив со покана до граѓаните да присуствуваат на другите две манифестации
- b. театарска изведба на митинг против најлонските кеси.
- c. Поетско - музичка изведба пред плоштадот Магнолија.

Активностите добија силна медиумска покриеност од локалните и националните печатени и електронски медиуми.

4. ЗАКЛУЧОЦИ

Проектот беше мошне добро испланиран и дизајниран и покажа мошне позитивни резултати. Реализацијата на активностите покажа дека заедницата има потреба од имплементирање на сличен проект но мошне подолгорочен и со мошне поагресивна кампања.

Сите активности беа одлично реализирани од страна на членовите на Биосфера со што организацијата уште еднаш го потврди својот капацитет и способност за реализирање на вакви проекти.

"Проактива,, Скопје
Еколошко Друштво "Дешат,, Дебар
Еколошко Друштво ,, Планетум" Струмица

Сабота 24 Мај, 2003

Еколошко Друштво "Ареал ,, Струга

Сесија 4 – Промоција на веб страницата www.eko.net.mk

ЕКО НЕТ група за електронска комуникација

Што е ЕКО.НЕТ ?

ЕКО.НЕТ е неформална група за електронска комуникација, чија основна идеја е промовирање на Интернетот како начин на брза и ефикасна комуникација меѓу еколошките НВО и заинтересираните граѓани и институции.

Цел

Главна цел на ЕКО.НЕТ е да се зголеми влијанието на еколошките НВО во нивната непосредна средина, но исто така и на глобално ниво, преку користење на ИЦТ, т.е Интернет.

Што нуди Еко.Нет

ЕКО.НЕТ им овозможува на еколошките НВО информациите за нивните активности или вести да бидат презентирани на пошироката јавност.

Исто така, ЕКО.НЕТ овозможува размена на информации меѓу самите НВО, но и достапност на информациите од сферата на животната средина до сите заинтересирани

Активности

- одржување на веб-страница (ПОРТАЛ) www.eko.net.mk која содржи релевантни, временски ажурирани податоци за прашања поврзани со заштитата и унапредувањето на животната средина;
- дистрибуција на еко вести преку мејлинг листа (која во моментот има 478 корисници);
- обука на членови на еколошки НВО за користење на Интернет

Проектот ЕКО НЕТ финансиски е поддржан од

Милиеуконтант ООСТ- ЕУРОПА

Регионалниот центар за заштита на животната средина за Централна и Источна Европа (РЕЦ)

ЕКО.НЕТ портал

Еко Нет порталот е стартна точка за сите заинтересирани кои бараат информации и вести од сферата на животната средина.

Тој е кориснички ориентиран и му нуди можност на секој заинтересиран да се зачлени он-лине и да биде дел од оваа интернет заедница. Оваа опција овозможува пристап до содржините и користење на алатките и сервисите кои постојат на веб-порталот.

Еко Нет Ви нуди и Вие да бидете дел од оваа интернет заедница и да придонесете во размената на информации поврзани со заштитата и унапредувањето на животната средина

Содржината на порталот е достапна за сите посетители на веб-страницата, но за користење на одредени сервиси и алатки треба да бидете регистрирани. Со ова добивате привилегија да поставувате свои содржини и информации

Доколку сте член на еколошка НВО или институција која веќе работи на полето на животната средина, можете да добиете статус на привилегиран корисник, преку зачленување во веб порталот

Визуелен изглед на веб порталот

www.eko.net.mk

Како да се зачленам

- Зачленувањето во ЕКО НЕТ порталот е многу едноставно.
- Со кликување на копчето зачлени се! Се отвара прозорец од каде што ќе можете да го одберете типот на вашето членство во ЕКО НЕТ порталот.
- Можете да изберете:

корисник на сајтот или член на организација

- Доколку го избравте Вашето членство, се отвара еден краток формулар кој треба внимателно и точно да го пополните во Ваши информации.
- **кликнете на долното копче ВНЕСИ**
- Доколку избравте да бидете корисник на сајтот тогаш можете веднаш да се логирате и да пристапите до сите содржини и услуги на ЕКО НЕТ порталот .
- Доколку избравте да бидете како член на организација, тоа значи дека откако ние ќе Ве контактираме за веродостојноста на Вашите податоци (а тоа ќе го сториме за 24 часа од Вашето пријавување), тогаш ќе Ви одобриме делума администрација на ЕКО НЕТ.

Зошто да се зачленам?

- ЕКО НЕТ порталот нуди можност редовно и квалитетно да ги добивате, но и да ги дополнувате понудените содржини, кои се поврзани со

заштитата и унапредувањето на животната средина кај нас како и кај нашата поширока околина.

- Зачленувањето како преставник од организација, Ви нуди можност самите да ги дополнувате понудените содржини кои се наоѓаат на веб порталот **www.eko.net.mk**
- Зачленувањето како обичен корисник, нуди можност сами да ги креирате вашите потребни информации што ги нуди веб порталот.
- Со Вашето членство во ЕКО НЕТ порталот, придонесувате за подобро и поквалетно информирање за заштитата и унапредувањето на животната средина.

ЕКО НЕТ – вести

Неделна дистрибуција на еко вести преку е-маил листа

Вестите се превземени од дневни весници како и од невладини организации и владини институции

Во моментот имаме 478 активни корисници на оваа листа

ekovest@eko.net.mk

ЕКО НЕТ – билтен

- Билтенот излегува еднаш месечно во печатена форма
- Содржи месечен преглед на најактуелните еко вести од дневните весници и НВО-и
- Интервјуа на актуелни теми од сферата на заштитата и унапредувањето на животната средина

Обука на членови на еколошки НВО за користење на Интернет

- Еднодневна обука на членови на еколошки НВО-и во 15 града во Р.Македонија
- На обуката ќе се добијат основни познавања за работа со интернет и интернет алатки
- Обуката ќе ја вршат членовите на Еко Нет тимот

Градови во кои ќе се врши обуката

Скопје	Битола+Ресен
Велес	Охрид
Неготино+Кавадарци	Струга
Штип+Радовиш+Пробиштиш	Кичево+Дебар
Кочани+Виница	Гостивар+Тетово
Делчево+Берово+Пехчево	Гевгелија+Дојран+Валандово
Струмица	Крива Паланка+Кратово+Куманово
Прилеп+Крушево	

Период на обуката е ОКТОМВРИ – НОЕМВРИ 2003

КОНТАКТ:
ЕКО НЕТ
П.фах 360, 1000 Скопје
Телефон 02 3216051
contact@eko.bnet.mk
www.eko.net.mk

Сесија 5 – Презентација на активностите на Правниот центар за животна средина.

Новинарско правниот енваиро центар- Ерина е здружение на граѓани во чиј состав работи Правниот центар за животна средина чија цел е давање бесплатни правни совети, давање информации и застапување на граѓани и здруженија, пред судските, управните и локалните органи, за остварување и заштита на правата за здрава животна средина загарантирани со Уставот на Република Македонија, законите и ратификуваните меѓународни договори.

Овој центар, кој е единствен од ваков вид во Македонија, е основан со финансиска поддршка од Европската Комисија и Милиеуконтат Оост-Еуропа од Холандија во декември 2001 година. Од 2003 година центарот работи со финансиска поддршка на Милиеуконтат Оост-Еуропа од Холандија и Регионалниот центар за заштита на животната средина-РЕЦ од Будимпешта.

Во Правниот центар работат Анета Мусмановска и Весна Стружанчева-правници, Силвана Бузлиева-книговодител, и Фани Михајловска-адвокат од Скопје, раководител на центарот.

Во центарот заинтересаираните лица можат да се јават секој работен ден од 9 до 17 часот.

Од оваа година во новиот проект за Правниот центар со новата програма за работа, пристапот на работа се разликува од претходниот проект. При анализа на работата на Центарот од минатата година може да се види дека соработката со другите НВО-и од земјата во однос на идентификување на еколошки проблеми каде Центарот би можел да помогне во нивно решавање, е на многу ниско ниво, скоро таква соработка и да не постои. Единствена е соработката со ЕД Планетум од Струмица во врска со фабриката Неметали-Огражден која во процесот на своето работење при преработката на фелдспатна руда, испушта бел прав кој е штетен за здравјето на луѓето кои живеат во околината.

Така од оваа година Правниот центар ќе одржи пет регионални средби со НВО-ите од земјава, каде што сите НВО-и од одреден регион ќе бидат повикани, заедно да ги идентификуваме еколошките проблеми кои постојат, а воедно и да се изнајде решение за тие проблеми.

Правниот центар, со оглед на природата на проблемите, најчесто соработува со инспекторатот за животна средина, Министерството за животна средина, комуналниот инспекторат, трудовиот инспекторат, пазарен инспекторат и др. органи и институции.

Од досегашното искуство во Центарот најчесто се пријавуваат еколошки проблеми од типот: бучава, загадување на воздухот, загадување на водата, проблеми кои би можеле да доведат до нарушување на здравјето на луѓето, проблемите поврзани со депонирање на цврст отпад или градежен материјал на јавни површини и др.

Во моментот во Центарот се работи на повеќе предмети.

Имено, Општината Велес побара од нас правна помош во врска со решавање на долгогодишниот проблем со најголемиот загадувач во земјава-Топилницата во Велес. Ние ги советувавме врз основа на член од Законот за кривична постапка кој говори за кривичното дело загадување на животната средина, да поднесат кривична пријава, до одговорното лице и истовремено ја

составивме и им ја испративме да ја поднесат од нивно име до Јавното Обвинителство во Скопје.

Исто така во моментот работиме на проблемот во селото Козица, кое се наоѓа во близината на Кичево. Имено се работи за Одлука на Владата на РМ објавена во Службен весник на РМ, со која на одредено претпријатие се дава концесија за експлатација на минерална сировина- мермер на локалитетот Козица, кај селото Козица, во атарот на општина Кичево а каде наоѓалиштето на мермер се наоѓа во самото село во кое живеат 94 жители и каде првата кука од селото е оддалечена само 5 метри од наоѓалиштето, а последната 150 метри. Со самата експлоатација, дури и при користење на најсовремени машини за бушење ќе настанат пукнатини на самите куќи, а поради малата оддалеченост, ќе се создава огромна прашина, неподнослива бучава, а со тоа загрозување и деградирање на животната средина. По направените консултации со професори од Правниот факултет во Скопје, произлезе дека нема начин како да се побива Одлука на Влада. Ние решивме да направиме тужба-барање до Врховниот суд на РМ, врз основа на еден член од ЗОУП, што и направивме и сеуште чекаме одговор на тоа.

Од соработката со невладините организации мора да ги споменеме како најупорни членовите на ЕД Планетум, кои се обратија до нас со цел решавање на проблемот кој постои во нивниот град-Струмица. Се работи за фабриката АД Неметали Огражден, во која се врши мелење на фелдспатна руда, а која се наоѓа во непосредна близина на градот, на само 50 метри од првите куќи. При мелењето на рудата се испушта огромно количество прав во атмосферата. Прашината што се испушта ја деградира животната средина и влијае многу штетно врз здравјето на луѓето. Писмено е контактирано со инспекторот за животна средина од Струмица да излезе на терен и да ја утврди фактичката состојба. Поднесена е прекршочна пријава од страна на инспекторот, за поведување на кривична постапка, и моментално постапката е во тек.

ПРАВЕН ЦЕНТАР ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА
ул. Лермонтова бр.3/3 Скопје
тел/факс: 02 3 238 404
е-маил: centarerina@hotmail.com
работно време: понеделник-петок 9.00-17.00

Објаснување на методот на организирање на средбата

Технологија на отворен простор

OPEN SPACE TECHNOLOGY (OST)

Наташа Стојковска

Цел:

Овозможува неограничен број на луѓе да се сретнат, дискутираат за прашања кои длабоко ги засегаат, да ги здружат и подобрат нивните знаења, и кога е можно да развијат планови за акција.

Автор: Харрисон Оњен

Што е тоа?

ОСТ е метод за организирање на средба или конференција која е флексибилна и во која што самите учесници создаваат програма на работни сесии. Во овие симултани сесии, луѓето дискутираат за теми кои нив ги засегаат, истражуваат прашања и можности и наоѓаат нови патишта за идни чекори. При ваков настан се собираат луѓе, често во голем број, претставувајќи различни групи со различни гледни точки и размислувања, каде што истите разменуваат и развиваат планови за креативна и заедничка акција.

Овој пристап на работа се покажува посебно ефективен кога се користи за решавање на комплексна проблематика за краток временски рок, и кога се очекуваат иновации како краен резултат. Предуслов е темата која се разработува да ги засега сите присутни и истите да имаат некакви предзнаења. Групата може да се состои од неограничен број на учесници, од 12 па се до 1000 или дури и повеќе. Добро е учеството да биде на доброволна основа, секако кога за тоа има можност. Настанот исто така може да трае колку што има потреба за тоа, но заради практични и финансиски причини обично трае еден, два или три дена. Целиот настан би требало да го води еден водител, но секако може да се спроведе и со тим од двајца водители.

Резултат

Секоја работна група за време на настанот изготвува комплет пишани извештаи, по еден од секоја сесија, кои обично содржат и насоки за акција. Процесот на акционо планирање би можел да се доработи и после состанокот, со создавање на тимови за спроведување на активностите.

Структура и динамика

ОСТ е базирана на сознанијата дека организациите и системите кои имаат јасна цел и желба да создадат нешто ново, при овој вид на работа покажуваат поголема ефикасност и мотивираност за постигнување на нивните цели. Учесниците едноставно се покануваат да се појават, да бидат присутни, да бидат искрени и резултатите се постигнуваат спонтано.

Како тече процесот?

1. Столчињата се местат во **КРУГ** со што се овозможува добра комуникација, и при тоа не се поставуваат маси. По поставувањето на учесниците во круг и по објаснувањето на темата и процесот, водителот ги поканува сите кои сакаат да предложат тема за дискусија. Предлагачите доаѓаат во средината на КРУГОТ, на лист хартија ја запишуваат темата која ја предлагаат за

дискусија (најдобро е темата да биде во форма на прашање), своето име и местото каде ќе се одвива таа дискусија, а потоа го лепат листот на местото на сидот наречено **ОГЛАСНА ТАБЛА** (или **СИД НА ДНЕВНИОТ РЕД**). ОГЛАСНА ТАБЛА на почетокот е исцртан простор со линии кои формираат празни полиња на кој се нанесени часовите. Со поставувањето на листовите со предлози на празните полиња од ОГЛАСНАТА ТАБЛА, се формира и дневниот ред на средбата. Сите кои предложиле теми ќе бидат "лидери" на групите и ќе имаат задача да се погрижат за нивната сесија (дискусијата и заклучоците бидат донесени од сите учесници во таа работна група), да задолжат член од групата кој ќе ги бележи сите дискусии и да водат сметка дали извештајот од нивната група е поставен на сидот наречен **ВЕСТИ**.

2. Кога сите предлози се понудени, водителот ги поканува учесниците да се запишат на оној лист со тема за која се најзаинтересирани да кажат или да научат нешто и да преземат сопствена одговорност за нивниот распоред за учество во различни дискусии огласени на Огласната табла, раководејќи се со Законот на две нозе.
3. Групите ја започнуваат дискусијата секоја на различно место предложено од лидерот на групата. По завршувањето на дискусијата, членот од групата кој ги бележел сите дискусии, го внесува извештајот во компјутер, го печата и го поставува на сидот за ВЕСТИ.
4. На крај сите учесници неколку часа пред завршувањето на средбата ги споделуваат заклучоците, увидите, клучните работи кои ги научиле за време на средбата како и следните чекори кои планираат да ги преземат, без дискусија.
5. По завршувањето на средбата до сите учесници се испраќаат сите извештаи, создадени за време на средбата, а секако и контакт адресите на сите кои учествувале на средбата.
6. За цело време на средбата, учесниците се придржуваат на 4-те **ПРИНЦИПИ** и **ЕДЕН ЗАКОН** на ОСТ, кои им овозможуваат на учесниците да останат фокусирани кон темите и настанот како и да бидат свесни дека мудроста за разрешување на загатнатите теми е присутна во просторијата.

Принципи на ОСТ

КОЈ И ДА СЕ ПРИКЛУЧИ НА ГРУПАТА, ДОБРЕДОЈДЕН Е (присуството е врз доброволна основа)

Секој кој ќе биде заинтересиран да учествува во одредена група за дискусија е вистинскиот човек, кој најмногу ќе придонесе во таа дискусија, затоа што таа тема најмногу го засега. Идејата не е да се формираат што поголеми групи, ниту пак групи со ист број на учесници, туку тие што ќе учествуваат да бидат доволно заинтересирани за темата и желни да научат нешто од другите но исто така да ги споделат искуствата и заењата кои тие самите ги поседуваат.

ШТО И ДА СЕ СЛУЧИ Е ТОКМУ ТОА ШТО ТРЕБАЛО ДА СЕ СЛУЧИ (остави нештата да се случуваат надвор од твоите очекувања)

Овој принцип укажува на важноста на тоа да се биде над однапред зацртаните распореди и очекувања. Овој принцип исто така насочува кон целата постоечка енергија кон темата која се обработува и не дозволува да се застане зад одредени ставови за тоа што би требало или што би можело да се случи. Што и да се случи е во ред поради тоа што тоа е резултат на одреденото ниво на избор, страст и обврзаност на учесниците.

КОГА УЧЕСНИЦИТЕ ЌЕ ОДЛУЧАТ ДА ЗАПОЧНАТ СО РАБОТА ТОГАШ Е ВИСТИНСКОТО ВРЕМЕ (инспирацијата не признава временски ограничувања)

Креативните идеи се појавуваат во одредено време, а нашата задача е да го дадеме својот придонес и да влеземе во креативниот тек, кога тоа спонтано ќе започне. Само затоа што една средба е закажана за во 10:00 или во 1:00 или пак во 15:00 часот, не е гаранција дека нешто корисно ќе се случи токму во тоа време. Кога и да започне работата на групата е вистинското време.

□ КОГА ЌЕ ЗАВРШИ, ЗАВРШЕНО Е (ако веќе нема што да се каже, треба тоа да се остави)

Креативноста си има свој ритам. Исто така и групите. Вниманието треба да се обрне кон текот не креативноста, не кон часовникот. Замислете кога една средба би била замислена да трае 2 часа, а целата работа би завршила за 1/2 час? Зошто едноставно да не се прекине со работа? Или пак замислете кога би имале корисна и продуктивна дискусија која го преминува одреденото временско ограничување. Нема причина да се прекине дискусијата. Затоа би можело да се чека до наредната сесија на работа во групи, но никако не треба да се остави незавршена работата за која во почетокот учесниците се здружиле.

Закон на ОСТ

Во текот на работата се користи само **еден закон**, а тоа е **Законот на Две Нозе**. Тоа значи дека единствено учесниците се одговорни за тоа со какво искуство ќе се здобијат за време на средбата. Никој нема да укаже на тоа што смеат а што не смеат учесниците да направат. Нема никој да биде обвинет ако нештата не течат така како се посакувало. Изборот и моќта да се променат нештата е на учесниците. Тие стојат на нивните две нозе и "гласаат со нивните нозе". На пример, ако некој се наоѓа во некоја одредена работна група и почувствува дека дискусијата не го засега, наместо да се жали, едноставно "гласа со неговите нозе" и со нив си оди и ѝ се придружува на некоја друга група каде што сигурно ќе биде попродуктивно ангажиран. Ако некој се наоѓа во ситуација да не учи ниту пак да придонесува во нешто, тогаш негова одговорност е да го употреби Законот на две нозе и да оди на друго место. Исто така ако учесникот сака да посети друга група и да го даде својот допринос во работата на друга тема, овој закон му го овозможува тоа.

Секако ефикасноста на овој метод, најдобро може да се почувствува за време на користењето на ОСТ.

Работа во групи

Сесија 1; 11,00 – 12,30

СЕСИЈА 1, КАФЕЦИЛНИЦА

- Како да организираме кампања за формирање фонд на НВО-и за отпад.
- Како до самофинансирање преку активизам со управување на отпад.

1. НВО-и кои ќе формират стопански субјект за собирање, селекција и продажба на селектиран отпад.

2. Семинари за стопански субјекти кои работат во сферата на третирање на отпад и на продукција на отпад.
3. Мотивација на стопански субјекти за прифатливо зголемување на цените на своите производи и обврска за доделување на зголемувањето на фонд за отпад за НВО-и.
4. Кампања за даночни олеснувања на стопански субјекти кои финасираат еколошки НВО-и што работат во сферата на отпад.
5. Кампања за обврзување на Единиците на Локална Самоуправа (ЕЛС) за издвојување буџетски средства за финансирање на НВО-и што ќе работат на полето на цврст отпад.
6. Доделување на процент од наплатените казни во сферата на отпад.

Корисник на фондот ќе биде дефинирана мрежа на НВО-и со приоритет за финансирање на проекти со долгорочен карактер и одржливи резултати.

Лиле Пеева-Новина, Скопје
Миле Трајков-ЕД Планетум, Струмица
Александра Марковска- ЕД Еко-свест, Скопје
Стефан Горчев- ЕД Еко-мисија, Скопје
Александар Лазаров- ЕД Планетум, Струмица

Конкретни активности:

- 1.Формирање на мрежа на невладини организации (со аплицирање)
Реализатор: Миле Временски рок; 20 дена
2. Изработка на предлог програма за операционализација
Реализатор; Миле Временски рок: 25 дена
- 3.Воспоставување на контакти со ЕЛС , за согледување на можности за помагање на НВО во операционализацијата
Реализатор: Александра , Миле, и др..
- 4.Контакти со Владини институт и стопански субјекти
Реализатор: Александра
5. Вклучување на тренери за добивање на обука
Реализатор: Миле.

Сесија 1, Сабота 24.05.2003, 13-14ч, место КАМИН

Дали НВО и Лок Сам можат да се справат со градежен шут на локално ниво

Присутни: Аце, Петар, Златко, Нестор, Зоран, Мроди, Андреј и Димитар

Претходно искуство:

Молика Битола: ЈКП и ЛС и ПЕ на Министерство за транспорт и врски (МТВ) постојат разговори за намалување на градениот шут; 1999 направена карта на постојни диви депонии во општина Битола

ЛЕАП една од стратегиите е депонирање на ГШ на едно место, да не биди насекаде, постојните да се исчистат и да се однесат на едно место, а да се одреди кој ќе раководи со неа.

Да не се депонира, туку да се искористи, за други намени, на пр како основа за градежни материјали: бетонско брашно.

Струга, на потегот од Струга кон Калишта, од лева страна, према езерото, депонирање на ГШ. Разговор со ЛС (катастар) за сопственоста на земјата.

Можноста за искористување на ГШ, за производство на асвалт.

Заклучоци преку активности:

1. Секоја НВО со помош на Ерина (Ерина да состави формат-барање до/на МТВ) дали има законски обврски и каде има места за одлагање на ГШ и во чија надлежност се; ќе помогне за контролирање на текот на ГШ
2. што со постојните диви депонии на ГШ и (ЦКО): евиденција на дивите депонии, состав и количество; паралелно и медиумска покриеност со информации за каде може и каде треба да се одлага (ова е поврзано со т.1)
3. Економска оправданост и искористување на ГШ.
4. План за точка еден (1)
5. Одговорни лица: Аце Лазаров, заменици: Петар Андонов, Нестор Јаулески
6. Време на изведба: 45 дена (Јуни-Јули 2003)
7. Начин на комуникација: електронски и телефонски
8. НВОи: Планетум, Молика, Јавор-Зрновци, Ареал-Струга, СИНЖТехн

Како да организираме добри односи со јавноста, што подразбираме под поимот активизам, како да се организира добра камања

ШТО ПОДРАЗБИРАМ ПОД АКТИВИЗАМ?

Членови на групата: Влатко Огњановски МКОЕ, Алек, Мања, Добри, Мето, Кац, Верче, Зоки, Аница, Кате, Бисера, Нада, Сандра, Влатко Еко нет Снежана.

Група на луѓе кои ќе излезат на терен и нешто да се организира пред јавноста.

Волонтерски настап на членови на организаци на нво-и

настап пред јавноста со конкретни активност

Активизмот подразбира работа со јавност, медиуми...

Видлива активност

ЗАКЛУЧОК:

Група на луѓе кои имаат одредена цел и со тоа да анимираат поширока на група на граѓани за одредени проблеми кои ги засегаат.

Како да организираме добри односи со јавноста и маркетинг стратегија?

Користење на медиуми: прес конференции, лобирање кај новинари.

Одење од врата до врата кај повеќе домаќинства и остварување на лични контакти со граѓаните.

Односите со јавноста се дел од маркетингот.

ЗАКЛУЧОК:

Добри односи со новинари, кои добро ќе стојат зад твојата иницијатива, луѓе кои имаат авторитет кои би можеле да ти помогнат за одредена цел. Доволно познавање и информирање и факти за проблемот кои што го посочуваме. Користење на претходни искуства.

Остварување на партнерства со други НВО-и, организации,..

Достапни информации за нашата организација (контакт телефон, Е-маил, веб страна, контакт личност.

Треба да има проблем кој што е атрактивен за да се воспостават добри односи со јавноста.

Со конкретни аргументи да се запознаат новинарите и со тоа да се убедат да го објави посочениот проблем.

Треба да се составува кратко соопштение за активноста, да се достави до уредникот, и да се контактира телефонски со новинарите за да се потврди информацијата што е доставена до медиумската куќа.

Прилог : Соопштение од Флора Кр. Паланка, *Стоп за комуналниот отпад*, добар пример за соопштение до јавноста.

Маркетинг стратегија:

Да се објасни материјалната корист на граѓанинот, за да се развие добра маркетинг стратегија.

Мора да се пристапи кон 4П стратегија: Промоција, Цена, Место и Продукти, (Продуцт, Прице, Плаце, Промотион)

Треба однапред да се определи целната група каде би презентирале за економската исплатливост на камањата.

ПРИМЕР:

Идејата е намалување на употреба на пластични кеси

Производ е идејата за намалување на употребата на пластични кеси.

Информираност за проблемот, со статистички податоци за посочениот проблем.

Анкета на граѓаните е добар начин за се дознае за употребата на пластични кеси.

Главна целна групи:

Купувачи.

Секундарна целна група:

Продавачи и трговците.

Пораката е важна за успешна маркетинг стратегија

Таа треба да биде: кратка, јасна, конкретна. Да има убедувачки ефект врз целната група.

Изборот на медиуми е важна компонентата во кампањата.

Секогаш треба да се понуди алтернатива (решение) на проблемот.

Работна група: Бла-бла-цилница, 12:00-14:00, сабота, 24 мај 2003

Како да се влијае на одговорните за изградба на комунални санитарни депонии

Учесници во дискусијата:

1. Саздова Елена-Зелен центар, Охрид
2. Саздов Блажо-Светлина, Неготино
3. Сабахета Рамчиловиќ-Проактива, Скопје
4. Стефан Ѓорчев-Еко-Мисија, Скопје
5. Газменд Цами-Дешат, Дебар
6. Жарко Конески-МКОЕ, Скопје

Фасилитатор на дискусијата: Сабахета Рамчиловиќ

Активности на НВОи во следните 12 месеци

1. Иницирање пред надлежните органи изработка на ЛЕАП или Стратегија за управување со ЦКО

Вклучување на пошироката јавност во процесот на донесување на одлуки за решавање на проблем со ЦО (информирање, дебати, анкети, медиуми)

Иницирање и лобирање за увид и реална слика (информаци за состојбата на депонијата и загадувањето (идентификување на реална состојба)

Превземање на конкретни активности

Јавна кампања (постери, протести, отворен театар, медиумска кампања)

Лобирање за спроведување на законската регулатива и исполнување на обврските во општината

Еко патроли - идентификација на стварната состојба и известување до надлежните органи за преземање мерки (локална самоуправа, инспекторати)

Учество на НВО-и во работни групи при Советот на општината во изнаоѓање на решенија

Соработка со НВО-и од поширок регион

Мониторинг на спроведување на донесените решенија

2. Решавање на проблемот преку законска регулатива

Соработка со Ерина

Увид во законска регулатива (кожност и право на делување)

Изработка на план за делување со нивна помош.

Сесија 2; 12,30 – 14,00

Сесија 2

Како да се намали користењето на пластични шишиња?

Присутни: Мето - Проактива Еконет, Блажо ЕД Светлина, Влатко Проактива-Еконет

Во Македонија насекаде можат да се забележат отпадоци од пластични шишиња. Ова претставува голем проблем бидејќи тоа е отпад кој тешко се распаѓа. За

овој проблем до сега никој не се грижи а ситуацијата се влошува бидејќи некој од производитите кои пакувале во стаклена амбалажа веќе произведуваат во пластична.

Она што треба да се направи е воведување на подзаконски акт, како и отпочнување на кампања за ова на национално ниво.

Конкретна активност на НВО, за оваа кампања е:

Пример за активизам: да се соберат големо количество на пластични шишиња а потоа со помош на неколку камиони да се истоварат пред Скопска Пивара (бидејќи е најголем производител на пластична амбалажа)

Друг начин на решавање на проблемот е формирање на собирни пунктови низ државата за собирање на овие шишиња.

Воведување не еко данок на оние претпријатија кои пакуваат производи во пластични шишиња.

Потребно е координирање на НВО од Македонија за отпочнување на оваа кампања за намалување на употребата на пластични шишиња.

Сесија 2, 24.05.2003, место: Кафеџилница; 16.30-17.30ч

Кои се можностите за рециклирање и маркетингање на селектираните компоненти

Присутни: Лиле Пеева, Андреј, Нестор, Снежана, Стефан, Златко,

НВОи: Новина, Јавор, Ареал, Здружение на инженери за животна Средина, ЛЕАП Скопје, ККЈ-МжСПП

Лиле Пеева објасни што може да се рециклира од отпадот: биоразградливиот отпад, хартијата, пластиката, железото, алуминиумот

Златко: Рециклирањето е иницирано од економскиот аспект, ако има економска привлечност и оправданост тогаш инвеститорот и крајниот корисник инвестира и иницира рециклирање преку селекција и прибирање на материјалот за рециклирање.

Лиле: денес во Македонија може да се рециклира хартијата и дел од отпадот може да се компостира

Нестор и Андреј: ако има можност добро би било КОМУНА да ја собира отпадната хартија од цела Македонија. Треба да се провери со КОМУНА како и дали може да се транспортира отпадната/употребената хартија до Скопје.

Лиле го опиша процесот на домашно компостирање и прикажа слики на домашен компостер.

Блажо рече дека би било добро да се искористи пилевината од обработката на дрвата; исто така расадницата може да имаат корист од компостот кој сами би го произведувале

Во состав на проектот за заштита на охридското езеро ќе се спроведе пилот проект за централно компостирање од 400 домаќинства во општите Ресен, Охрид и Струга.

Ирски и македонски експерти ќе истражуваат дали може да се собира пластиката од домаќинствата и можноста за компостирање во општините Зрновци, Видовиште и .. . . .

Стефан: државата да одреди олеснувања за оние кои ќе инвестираат во рециклирање и преработка на отпадните материјали. НВО да

Извршат притисок врз надлезните органи да разработат модел за временски ограничено субвенционирање на јавни претпријатија и на фирми кои се спремни да организираат селекција на определени фракции од отпадот и нивна рециклажа.

Лиле повтори дека во цела оваа работа ЈКП мора да бидат вклучени.

Заклучоци со активности:

1. да се проверат примерите за компостирање наведени погоре: Преспа-Охрид, Зрновци, НВО Новина, Кавадарци-органско земједелие како корисник на компостот
2. ЦЕЛ: да се добие поцетна претстава за состојбата со активности во областа на компостирање, како и можностите за негово користење
3. координатор: Лилјана Пеева
4. временски период: Јуни-Јули 2003, не повеќе од 45 дена
5. добиените материјали од т.1 се доставуваат за дистрибуција до ЕКОНЕТ. Се очекува да се добијат други примери од оваа област во МК.
6. нареден чекор: да се добије што поцелосна слика дали може и како компостирањето да земе поголем замав во РМ и кој може да го користи компостот

Сесија 2, 16-18ч, Камин

Како да ги користиме правните механизми за решавање на проблемите поврзани со отпад.

Учесници во групата:

1.Игор Славкоски	-Милиеуконтакт
2.Добри Јовевски	-ЕД Флора
3.Аница Стојчевски	-ЕД Флора
4.Марковска Александра	-Еко Свест
5.Ѓорѓевска Александра	-ЕД Кладенец
6.Методи Танев	-Проактива/ЕкоНет
7.Маријана Иванова	-Ерина
8.Зоран Зорински	-Виножито
9.Петар Андонов	-Молика
10.Карчицки Владимир	-Проактива

Вовед:

Игор: Поентата на овие средби е да се идентификуваат локални проблеми, за кои има основа да се покрене процес од страна на *Ерина*. Првиот дел би бил на идентификување на проблеми, а после тоа од сите би се избрале оние случаи за кои би се започнале активности.

Во Паланка се врши ископ за некоја бензинска и при тоа целокупното ѓубре се фрла во реката. Еколошко Информативниот центар превзема иницијатива и побара од комуналниот инспектор, при што не се доби релевантен одговор. И што понатаму?

Анета: треба да се види барањето и да се види одговорот. Треба да се стапи во контакт и да се види каков одговор е даден. Најдобро ќе биде ЕИЦ да присуствува на средбата која што ќе се одржи во Паланка.

Пеце: Дали имате во предвид да се обучат луѓе кои ќе можат да помагаат во своето друштво. Да се направи нешто како мрежа на правници.

Анета: сме размислувале на таа тема, и би требало да се формира нешто вакво во секој поголем град. До сега сте имале ли прашања?

Пеце: Да, па ние сме ги упатувале сме им спремале писма и сл.

На пример, за река Драгор, имаше помор на риби и реагиравме кај инспекторот и ни дава одговор кој што не постои. Ние знаеме кој е загадувачот и се друго, само треба да реагира инспекторот. проблемот е тоа што случајот е инцидентен. Ние претходно сме земале проби, меѓутоа не ги земаат како валидни. Реагиравме и според Архус, ама нема одговор.

Анета: на тоа има основа да се работи, може да се направи пријава и сл.

Контакт лице: Петар Андонов - да се исконтактира со Ерина во врска со ова прашање.

Петар: Проблем со диви депонии. Посебно од градежен шут. На сите влезови и излези од градот. Посебно кај ромската населба Баир што е и проблем по безбедноста во сообраќајот. Самото население е причинител на тоа заради револт што не е решен проблемот.

Аница: За топилница има кривична пријава. Како се одредува дали да биде кривична или прекршочна ?

Анета: Во Велес е логична пошто има загадување на животната средина. Во Штип прво пробавме со прекршочна, значи според тежина на предметот. Ама практично во Штип почнавме со прекршочна бидејќи мислевме дека побрзо ќе дојдеме до одговор.

Миле: Општината донела одлука што се коси со законот. И тоа многу ја кочи работата на инспекциските служби. Ќе ви го доставам тој службен весник.

Анета: тоа е многу апсурдно и би сакале да го видиме тоа.

Аница: имавме многу проблеми со локалната депонија ама сега се санира.

Анета: Дали сте слушнале за случајот со превртена цистерна? Зошто тоа не е пријавено?

Добри. Ние ги упативме кај вас. Имаше и производство на некоја отровна супстанција, на тоа реагиравме, ама никому ништо. Тоа го врши автопревозно претпријатие кое што врши некој транспорт. Дури имаше и случаи на заболени луѓе. Тоа е многу блиску до училиштето. Никој не знае што се пакува, ни ништо друго, се додека не забелеа луѓето. Не знам дали уште работи, мислам дека инспекцијата им ја стопира работата.

Добри: дали може да се покрене постапка за ова, ако сеуште работи.

Анета: ако знаете дали работат во моментот, па без разлика дали пазарна инспекција ги гони, ние може да покренеме постапка преку Инспекција за животна средина.

Следни чекори: да се добијат повеќе информации на средбата во Паланка.

Сесија 3; 16,30 – 18,00

Сесија 3

Што со дивите депонии во руралните средини

Тим за работа:

- Добри Јовевски- ЕД „Флора,,
- Стефан Горчев - Канцеларија ЛЕАП Скопје
- Александра Марковска - ЕД Еко свест
- Димитар Сековски -СЕЕДП
- Андонов Петар-ДОМ
- Миле Трајков-ЕД Планетум
- Андреј Глигоров-ЕД Јавор

Одлагање на смет (отпад) над земја или под земја се вика Депонија.

Локација или место на кое се остава или исфрла отпад, а кој не ги исполнуваат пропишаните услови за депонија се вика „ДИВА,, депонија.

Нелегална „ДИВА,, депонија може да биде спонтано во урбана средина но и во рурална средина. Во принцип ваквите депонии се формираат во близина на живеалишта.

Дивите депонии во рурални средини може да бидат лоцирани во низински или во планински места, во периодот до изградба на легални депонии.

1. На подрачјата во руралните средини, НВО треба да ги идентификуваат и регистрираат ваквите локации и прегледот да го достават до Локалната Самоуправа која треба да делува.

2. На Локалната Самоуправа да се сугерира да направи критериуми со кои ДИВИТЕ депонии ќе се претворат во службени / привремени:

- да се дадат во нечија надлежност
- оградување
- елементарни градежни објекти
- одведување на површински атмосферски води во канал.

ЗАКЛУЧОЦИ

ДИВИТЕ депонии кои се лоцирани во брдестите места каде не може во лоши временски услови да излегуваат возила за собирање на отпадот да се направат СЕЗОНСКИ депонии, и во поволни временски услови да дојдат претставници од Јавното комунално претпријатие и да го соберат отпадот.

Друг начин на собирање на комуналниот отпад во руралните средини е преку претоварни станици (контејнери или друг вид на садов за отпад), а Комуналното претпријатие еднаш неделно да го соберат отпадот.

Сите останати диви депонии преку активности да се исчистат (острани отпадот), а на местата што се чувствителни да се засадат дрва и да се уреди тој простор.

Паралелно додека се реализираат овие активности Еколошките НВО-и да спроведуваат кампањи за подигање на свеста кај населението за начин на одлагање на комуналниот отпад.

Недела, 25 Мај, 2003

Сесија 4; 9.30 – 12.00

Каков вид на помош им е потребна на НВО за успешно иницирање на активизам

Присутни: Игор - модератор, Алек - записничар, Мања, Наде, Стефан, Саба, Аце, Зоран, Мето, Кац, Кате, Добри, Верче, Миле

Наде: Секоја организација да има сопствен тренер.

Аце: Сервисни услуги за НВОи;

- сервис за помош на НВОи на пр. при комуникација со државни институции;

Кац: Промоција на активностите и програмите на НВОите преку МКОЕ.

- МКОЕ да помогне активизмот да стане национален - поврзување на активностите на НВОите.

Саба: Тренинг на кој ќе се презентираат начини за организирање на кампањи (Јан);

Стефан: Комуникацијата со Министерство е проблем. Не ги сваќаат НВОите сериозно. МКОЕ да помогне во комуникациите со Минист.

Наташа: Што превземаат НВОите за да го зголемат својот авторитет и да бидат поовеќе ценети од државните институции.

Аце: Само со видливи конкретни активности ќе се зголеми авторитетот, а за тоа му е потребно Мин. за животна средина.

Добри: Со поагресивни активности до зголемување на авторитетот. На пр. излагање на терен, жив сид пред фабрики - загадувачи ...

Мања: Не само организирање на семинари, туку и директна поддршка од почеток, до завршување на проектот.

Аце: Проблемот треба да е од локален интерес, а не идентификуван од еден човек од надвор.

Игор: Дали е прифатливо некој однадвор да иницира проблем и да бара поддршка од локалното население.

Наде: Да, затоа, што некогаш локалната заедница не е свесна за постоење на проблемот.

Саба: Финансиска поддршка би била потребна од донаторот во тој случај, покрај тренингот.

Добри: Недостасува волонтеризам, преговарање ...

Миле: Фалат пари, но и креативност. Слаби односи со медиумите во Струмица.

Кац: На Еконет нема контакти со медиуми. Директни контакти со имиња на одговорни уредници.

Стефан: Обука за новите членови, за организирање на кампањи и финансиски средства.

Мања: Обука за односи со јавноста (прес соопштенија итн.)

Наде: Обуки за партнерства, коалицирање и соработка.

Саба: Треба да има почести вакви средби.

Добри: Прво активност на локално ниво, после на регионално

Миле: Локални обуки се поефикасни. Заединички се подобри за дружење, воспоставување на контакти и добивање на информации.

Добри: Потребна е обука за мониторинг и евалуација на активности.

Добри: Кога е платена обуката одговорноста е поголема и од страна на предавачот и од страна на учесниците.

ЗАКЛУЧОК

1. Финансиска помош;

2. Комуникација со Државни институции; Помош при комуницирање посебно со централните државни органи;
3. Заедничка промоција и организирање на национални активности преку МКОЕ;
4. Презентирање на примери од странство за кампањи со цел зголемување на креативноста на НВОите;
5. Еконет да вклучи информации за контакти со медиуми;
6. Обуки:
  - за организирање кампањи;
  - односи со јавноста;
  - партнерства, коалиции ...;
  - мотивирање на волонтери;
  - мониторинг и евалуација на активности;
  - професионална обука (рециклирање, компостирање, еко туризам ...), но само по барање на поделни НВОи;
  - самоодржливост - активности за самофинансирање...;
  - лобирање, но од предавачи со практично искуство (по можност од странство);

Кога е платена обуката, одговорноста на учесниците е поголема и се позаинтересирани за активно учество и ефективно работење.

Улоги на работната група за отпад

Членови на дискусионата група:

- Нада Симовска, ЕД Кладенец - Пехчево
- Газменд Цами, ЕД Дешат - Дебар
- Миле Трајков, ЕД Планетум - Струмица
- Александар Лазаров, ЕД Планетум - Струмица
- Владимир Огњановски, МКОЕ
- Јордан Бајрактаров, МКОЕ/РЕЦ

Дискусија:

Работната група за отпад (РГО) треба да им помогне на невладините организации во нивните обиди да имаат поголем удел во креирањето на политика за отпадот во Македонија на национално и локално ниво. Својата улога РГО треба да ја остварува преку:

- помош на НВОите да го стават прашањето со отпадот на политичката агенда на локалните и централните власти во Македонија;
- стимулирање на НВОи да соработуваат на национално ниво за прашања поврзани со отпадот, а врз база на нивните активности на локално ниво;
- лобирање за подобрување на спроведувањето на постоечката регулатива за отпад;
- преку учество во креирањето на нова регулатива за отпад, било на национално, било на локално ниво;
- организирање на кампањи за подигнување на јавната свест за отпадот;
- испитување и анализа на успешните политики за отпад во другите земји;
- давање совети и препораки на МКОЕ и невладините организации за прашања поврзани со отпадот.

Цели на работната група за отпад:

- подигнување на јавната свест за прашања поврзани со отпадот;

- креирање на регулатива за третирање на проблемите со отпадот;
- воспоставување на пракса за спроведување на регулативата за отпад;
- јакнење на капацитетот на невладините организации за прашања поврзани со отпадот;
- воспоставување соработка помеѓу невладините организации, властите и деловниот секторот за прашања поврзани со отпадот;
- развивање на национална стратегија на НВОи за третирање на проблеми поврзани со отпадот.

Активности на работната група за отпад

Работната група за отпад ќе ги остварува своите цели преку реализација на следните типови на активности:

- прибирање странски искуства, политики и практики за проблеми со отпадот;
- реализирање на кампања за подигнување на јавната свест за проблемите поврзани со отпадот;
- организирање на средби помеѓу НВОи и комунални претпријатија, НВОи и локални власти, НВОи и претставници на министерствата;
- организирање на советувања и обуки за НВОи за прашања поврзани со отпадот;
- испитување на потребите за инвестиции во областа на третирање на отпадот;
- соработка со мрежи на НВОи кои работат на отпад во другите земји од регионот;
- соработка со Еко.Нет;
- креирање на сопствена мејлинг листа за отпад;
- воведување на механизам за дистрибуција на информациите кои се поврзани со отпадот до заинтересираните НВОи;
- организирање на јавни расправи за испитување на јавното мислење за прашања поврзани со отпадот;
- креирање на база на податоци за отпад;
- изработка на национална стратегија на НВОи за пристап и решавање на проблемот со отпадот;

Очекувани резултати од работата на работната група за отпад

- активна работа на сите членови на РГО на темите поврзани со отпадот;
- влијание на РГО врз темите поврзани со отпадот и по завршувањето на програмата на МКOE во Македонија;
- РГО ги координира активностите на НВОи од Македонија за темите поврзани со отпадот;
- развиена национална НВО стратегија за отпад во Македонија;
- усвоена национална НВО стратегија за отпад на следниот годишен состанок на НВОи;
- подигната јавна свест за прашања поврзани со отпадот.

Процес на формирање на работната група за отпад

Работната група за отпад ќе се состои од 7 члена (претставници на НВОи и експерти за отпад).

Критериуми за учество во работната група за отпад:

- Да биде предложен од НВО или да е член на НВО;
- Да има одредено искуство во работа на прашања поврзани со отпадот;
- (За експерти) да има претходен професионален ангажман во проблематиката со отпадот;
- Да поднесе писмо за интерес и своја биографија (CV).

Процес на креирање на работната група за отпад

- Предлагање на членови на РГЦО од страна на НВОи (до 1 јуни 2003) - МКOE да испрати отворен повик преку ЕКОНЕТ и други мрежи за дистрибуција на информации;
- Конституирање на РГЦО (до 10 јуни 2003)

Членови на дискусионата група:

- Нада Симовска
  - Газменд Цами
  - Маиле Трајков
  - Александар Лазаров
  - Владимир Огњановски
  - Јордан Бајрактаров
-

Можности за рециклирање во Македонија

Присутни: Димитар од СИТОЖС, Блажо од Светлина, Нестор од Ареал, Бисера од Биосфера, Влатко од Проактива-ЕКОНЕТ, Златко од МКOE-МК, Лилјана Пеева од Новина, Снежана од ККЈ-МЖСПП, Верица од ОХО.

1. Истражување на можности за рециклирање во Р.М. (хартија, пластика, метал, бакар...)
2. Можност за собирање и транспорт на стара хартија од градови во Р.М. во Скопје.
3. Можност за рециклирање на пластика во Македонија: постојни и идни.
4. Можности и искуства за компостирање.
5. Барем 1 дел / вид на рециклажа.

1. МОЖНОСТИ ЗА КОМПОСТИРАЊЕ ВО МАКЕДОНИЈА

2. ШТО Е ПРОБЛЕМОТ?

- Волуменот на цврст комунален отпад,
- Има негативно влијание врз ж.средина,
- Можност за реупотреба

3. ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ:

1. Прибирање на податоци од постојните искуства;
2. Споредба на податоците по цел, покриеност, времетраење, вредност/чинење, наредни активности;
3. Сумирање на податоците од т.2;
4. Заклучоци со предлози за слични активности на локално, регионално и национално ниво;
5. Претставување на резултатите на Еко.Нет;
6. Можности за нови активности со одговорности и вклучување на постојните или продолжување.

Планирање на активностите:

кој	период	активности
Димитар СИЖС, Новина, Јавор	до 30.06 2003	Точки 1, 2, 3
Димитар и Лиле Пеева	до 15.07 2003	4
Димитар	на 15.07.2003	5
Димитар	До 15.08 2003	6

Забелешка: МКOE да испрати преку ЕКО.НЕТ, табела за планирање на активности, како и моделот за кампања.

Оценување на средбата

Анализа на прашалникот за оценување на средбата:

1. Колку според Вас беше корисна оваа средба?

(заокружете): одговори

☐ многу корисна	7
☐ корисна	16
☐ немам став	2
☐ некорисна	
☐ воопшто некорисна	

Наведете една дискусија која ќе ви користат вам или на Вашата организација.

Најмногу:

- Цврст отпад и шут
- Односи со јавност и маркетинг во решавање на еколошки проблеми
- Еко нет, правен центар, Наташа
- Ерина, Еко нет, рециклирање, градежен шут
- Користење на правните регулативи
- Ерина
- Рециклирање, компостирање – био отпад
- Како може да им се помогне на НВО
- Како може да им се помогне на НВО за успешни активности
- Ерина и Еко нет, Кампањи за депонии и градежен шут
- Односи со јавноста
- Како може да им се помогне на НВО во нивните кампањи
- Како да им се обезбеди пристап на НВО кон можна помош
- Формирање на работна група за отпад
- презентација на НВО активности во 12 месеци
- компостирање и управување со градежен шут
- Односи со јавност, правниот центар и користење на Еко.Нет
- ОСТ сесиите
- рециклирање на органски, цврст комунален отпад
- НВО во иднина треба да станат финансиски независни
- рециклирање, помош на НВОи

Најмалку:

- кампањи
- сите презентации на НВО
- некои теми од сесиите
- компостирање
- Помош на НВО
- постапување со градежен шут
- кампањи и пристап до медиуми
- Презентациите на активностите за 22 Април
- Компостирање за намалувањена отпад во семејствата

2. На кои активности / области на делување ќе се ангажира Вашата НВО во следниот период. Објаснете како!

- Кампањи
- Едукација на регионално ниво и проширување на активностите во Србија, ЦрнаГора, Косово и Албанија
- самофинансирање
- кампањи за елиминирање на депониите од цврст шут
- Цврст Отпад
- Компостирање
- Градежен отпад
- Активности за 5 Јуни, депонии, завршување на започнати проекти
- Кампањи за депонии за градежен шут, спроведување на ЛЕАП
- обука за селектирање на цврст отпад
- локални интересни акции во континуитет, спроведување на ЛЕАП
- компостирање, селектирање и рециклирање ан пластика
- кампања за намалување на диви депонии од градежен шут
- компостирање, користење искуства од други НВО, уредување на постоечки депонии, изработка на ЛЕАП
- отпад, депонии, кампањи, едукација
- правна помош, помош при контакти со јавност и медиуми, подигање на јавна свест
- рециклирање на органски отпад кој ќе биде компост за употреба во органско земјоделие
- промоција на обновлива енергија, мониторинг на МФИ, Соработка со кампањи и други активности
- рециклирање,
- лобирање

3. Што мислите за Методот на отворен простор што се користеше на средбата?

- Одличен,
- многу корисен
- методот е добар, но сметам дека можеше малку подобро да се организира за да нема поклопување на термини
- овозможува добар проток на информации
- позитивно
- добар, но на почетокот малку нејасен како да се работи и затоа имавме критики дека сме генерални
- немам коментар
- либерален, ефикасен, продуктивен (недостаток – некои групи беа преголеми)
- супер е,
- ок,
- недоволно насочен кон постигнување на конкретни цели, премногу општа работа.
- добра можност за индивидуално учество и водење
- до одреден степен е корисен, но треба поконкретно да се определат темите за да не се дојде до тоа едни групи да се со 10 а други со 2 учесника
- многу прифатлив за учесници со разни квалитетни predispositions
- добро функционира
- практичен и продуктивен

- доста добар
- доста интересен. За мене прв пат беше, и ми делуваш малку збунувачки на почетокот, но потоа беше ОК.
- дава добра можност за изразување на сите подеднакво, добар пристап на работа
- перфектна метода
- доста добар, но оваа средба имаше многу НВОи, имаше многу идеи, активности, цели и задачи, па реализацијата на истите е малку неизвесна.
- да, но во групи до 10 луѓе бидејќи ги активира сите членови

4. Како го оценувате Вашиот придонес во работата на работните групи?

- многу корисен
- во оние во кои учествував, мислам дека дадов придонес
- не голем,
- не е лош
- 3²
- корисен бидејќи ги споделуваме своите искуства
- мојот придонес беше од областа на цврстиот отпад
- скромно но конструктивен
- доволен,
- не сум задоволен со оглед дека мислам дека не можев во исто време да присуствувам на повеќе места
- се трудев да не сум пасивен слушател, сметам дека учествував со мои предлози сугестии и искуства
- колку што можев придонесував во секоја од групите
- многу ефективен
- повеќе како слушател во дискусиите
- солиден
- многу корисен и доста продуктивен
- добар
- мислам доста креативно
- се трудев па. . .
- во сите групи во кои учествував се залагав максимално во работата и мојот придонес е видлив
- добар кон одличен
- мислам дека ќе допринесма многу доколку од денес па натаму ги користам вештините стекнати,
- конструктивен
- според моите можности и знаења.

5. Дајте друг коментар за оваа средба кој сметате дека е значаен?

- секогаш може подобро
- треба да сте попрецизни кога давате задачи на кои треба да се работи
- сметам дека проценката на Милуеуконтакт за предложените предлог планови и многу рана.
- многу добро, до година одлично
- монотono и исто
- споделивме искуство со различни НВО
- работа во групи со помалку луѓе би била поефикасна
- имаше толку многу интересни и корисни теми што сепак времето не беше доволно
- вакви средби со вакви теми и еднаш годишно да продолжат
- тренерите да се подготват за да не се доведат во проблематични состојби без јасен одговор
- добро организирано, најдобро е дефинирањето на проблемите и назначување конкретни одговорни лица со рокови на извршување на задачите
- супер завршена работа на тренерите
- некои од тренерите би можеле да бидат поактивни
- имав мислење дека тренерите на МКOE се недопирливи и во нас гледаат обични смртници, но се покажа дека се супер и доста Цоол луѓе. Само така продолжете
- викнете ме на семинарот за камапањи
- локацијата каде се одржа средбата е компатибилна за ваков вид на средби
- средби од ваков вид се добри од аспект на запознавање со активностите на НВОи остварување соработка и партнерства
- потенцирање до сите НВОи да својот труд не го гледаат преку призмата на финансиите
- забавно но пред се корисно
- покрај НВО да учествуваат повеќе претставници од друг профил (МЖСПП, исл.)

Затворање на средбата и заминување

Извештајот го подготвил:

Игор Славкоски